

26/03/2015

Een grondwaterbeleid voor het beheer en herstel van de grondwatervoorraden in Vlaanderen

Verslag omtrent de vragenronde

Voorafgaande presentaties

Bescherming en herstel van de grondwatervoorraden

Sprekers: Christian Leflere en Jo Baele, Rekenhof

Presentatie: <http://www.minaraad.be/hoorzittingen/2015/grondwater>

Rapport: <http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2014-2015/g37d-1.pdf>

Is er nog grondwater in Vlaanderen?

Spreker: Didier D'hont, VMM (Vlaamse Milieumaatschappij)

Presentatie: <http://www.minaraad.be/hoorzittingen/2015/grondwater>

Aanwezigen: Elise Audenaert (Universiteit Gent), Jo Baele (Rekenhof), Marc Buysse (Aquaflanders), Hubert David, Lieven De Schamphelaere (Natuurpunt), Liesje De Schamphelaire (FEVIA), Elke Delbare (RHDHV), Didier D'hont (Vlaamse Milieumaatschappij), Tom Diez (De Watergroep), Wim Eggermont (stad Antwerpen), Leen Franchois (Boerenbond), Erik Grietens (BBL), Dirk Halet (Vlakwa), Jolien De Paepe (UGent), Christian Leflere (Rekenhof), Bart Nevens (Vlaams Parlement), Bob Peeters (VMM), Dirk Uyttendaele (Minaraad), Toon Van Daele (INBO), Bart Van Dyck, Wim Van Gils (Natuurpunt), Kris Van Nieuwenhove (SALV), Ellen Vanassche (Voka), Pieter Verbeeck (Vlaams ABVV), Jan Verheeke (Minaraad), Johan Versieren (Milieubureau JOVECO bvba)

Verontschuldigd: Koen Carels (SALV), Marc De Pauw, Victor Dries (Kabinet Homans), Maarten Hens (Kabinet Liesbeth Homans/Geert Bourgeois), Iris Penninckx (Boerenbond), Caroline Thys (Departement LNE - Secretariaat-generaal)

Verslag

Wim Van Gils heeft drie feitelijke vragen:

- 1) Er is geen duidelijk antwoord gegeven op de aanbeveling van het Rekenhof te overwegen om bij de berekening van de heffing uit te gaan van de plaats en het volume van het verbruik in plaats van de verbruikersgroep.
- 2) Het Rekenhof heeft ook gevraagd om de maatregelen permanent op te volgen en de adviesraden hebben vastgesteld dat een aantal maatregelen uit de 1ste generatie stroomgebiedbeheerplannen niet uitgevoerd werden of met vertraging uitgevoerd werden. Kan daar verbetering in gebracht worden?
- 3) VMM beschikt over modellen om voorspellingen en aannames te doen m.b.t. de toestand van de grondwaterlichamen. Een onzekerheid in het systeem zijn de "zwart"-pomper (*illegale winningen*). De verschillen tussen de verwachte en berekende debieten (op basis van peilmetingen) die vastgesteld worden, zijn ongetwijfeld te wijten aan de illegale

winningen. Zijn de modellen goed genoeg om daarvan een inschatting te maken? Zo ja, over welk percentage gaat het?

Een andere deelnemer ging in op de “betonnering” van Vlaanderen. Hij vroeg zich af hoe groot de impact was van de toename in verharde oppervlakte op de voeding van de grondwaterlagen. Hij vroeg ook of reeds nagedacht is over de mogelijkheid om de problemen uit het verleden via een inhaalbeweging te corrigeren. De heer Leflere verduidelijkte dat het verband tussen de toename van de verharde oppervlakte en de grondwaterlichamen in ontoereikende toestand wel in de pers gepubliceerd werd na de voorstelling van het rapport van het Rekenhof, maar dat dit verband in de audit niet werd onderzocht en ook niet in het rapport vermeld stond.

Didier D’hont antwoordde op de verschillende vragen:

- 1) Op de eerste vraag over de berekening van de heffing te baseren op de plaats en het volume van het verbruik in plaats van de verbruikersgroep. Hij gaat er van uit dat dit in de eerste plaats over de openbare drinkwatervoorziening gaat. Dat is de enige verbruikersgroep die binnen het Grondwaterdecreet is vermeld. Er is ook een luik voorzien waarbij het gaat over aspecten van een aantal landbouwactiviteiten. Het opheffen van het onderscheid tussen de verbruikers voor de berekening van de heffingen is eigenlijk een politieke keuze en bijgevolg moeilijk voor de administratie om nu reeds te beantwoorden als die keuze nog niet gekend is. Vanuit VMM kan men niet meer dan daarover enkele ideeën te poneren, aangeven wat de belangrijkste elementen voor de heffingen zijn: koppeling aan grondwaterlichamen, koppeling aan de stroomgebiedbeheerplannen, en onder meer opname van het werkelijk opgepompte debiet in de formule.
Hoe in de toekomst zal omgegaan worden met specifieke verbruikersgroepen en of die meer of minder zullen betalen, een hoger of lager vast tarief zullen opgelegd krijgen, moet verder onderzocht worden en is finaal een politieke keuze. VMM zal dus een systeem voorstellen, op basis waarvan het politieke niveau zal beslissen.
- 2) Op de tweede vraag over het opvolgen van maatregelen vanuit de 1ste generatie stroomgebiedbeheerplannen. Als het gaat over grondwaterkwantiteit zijn de meeste maatregelen gericht op hetzij vergunningenbeleid, hetzij heffingenbeleid, hetzij grijswaterbeleid zoals het Rekenhof heeft aangegeven. Er zijn ook een aantal onderzoeksaspecten meegenomen in de 1ste generatie stroomgebiedbeheerplannen. De uitvoering kan sneller in de mate dat er geld en middelen beschikbaar worden gesteld. In de toelichting is al aangetoond dat het vergunningen- en heffingenbeleid door de 2de generatie stroomgebiedbeheerplannen in een stroomversnelling wordt gebracht en dat heel wat maatregelen wel degelijk zullen uitgevoerd worden. In de toelichting werd geprobeerd om aan te tonen dat de opvolging van de maatregelen en hun effecten kan verbeteren door het inzetten van indicatoren. Met een gecombineerd heffingen- en vergunningenbeleid is het wel moeilijk om een onderscheid te maken tussen het effect van het heffingenbeleid en het effect van het vergunningenbeleid afzonderlijk. Er zal altijd een gecombineerd effect worden gemeten.
- 3) Omtrent vraag 3 over “zwart”-pompen. Er zal zeker initiatief genomen worden om het illegaal pompen terug te dringen. Als eerste aanzet start op 1 april een verkennende kortlopende studie m.b.t. de manier waarop zwart-pompers beter kunnen opgespoord worden. De VMM heeft ook een aantal mensen op het terrein om de werking van de meters

te controleren.

Concreet werd gevraagd of de modellen het aandeel van zwartpompen kan berekenen. In theorie kan dat, maar met onzekerheden. De grootteorde van het zwartpompen wordt geschat op 10-20% en geen 50-80%.

- 4) De vierde vraag over de betonning van Vlaanderen. In de pers is dat naar voor gebracht als een mogelijkheid om het grondwaterkwantiteitsprobleem in Vlaanderen aan te pakken. In de toelichting werd aangetoond dat de grondwaterlichamen in kwantitatief ontoereikende toestand altijd gespannen grondwaterlichamen zijn. Dat betekent dat de infiltratie vanaf de oppervlakte naar het grondwater maar een beperkte invloed heeft op de gespannen grondwaterlagen. Deze worden heel traag gevoed vanuit de bovenliggende of onderliggende grondwaterlagen, maar worden wel iets sneller gevoed vanuit kleine infiltratiegebieden. Het afbouwen van verharde oppervlakten is geen oplossing voor de kwantitatief ontoereikende gespannen grondwaterlichamen. Die verharde oppervlakten hebben wel invloed op de freatische grondwaterlagen, maar die zijn allemaal in goede kwantitatieve toestand. De strijd tegen verharde oppervlakten is een maatregel tegen verdroging en tegen overstroming, het gaat over vasthouden – bergen – afvoeren. De strijd tegen verharde oppervlakten is nuttig en moet gebeuren maar is geen oplossing voor het probleem van de grondwaterlichamen in kwantitatief ontoereikende toestand. Die nuance is verloren gegaan in de pers.

[Hierop doet Bart Van Dyck een interventie waarbij hij wijst op een aantal problemen bij de werking van één drinkwatermaatschappij; vanwege de aard en de toonzetting ervan worden deze opmerkingen hier niet direct weergegeven; uit de navolgende discussie kan opgemaakt worden wat er aan de orde werd gesteld.]

Didier D'hont stelt dat de prijszetting van het drinkwater niet tot het blikveld van deze discussie behoort. Vanuit zijn opdracht als Diensthoofd Grondwaterbeheer bij de Vlaamse Milieumaatschappij wenst hij daar geen commentaar op geven. De grondwaterheffing voor de drinkwatermaatschappijen is lineair (een vast bedrag van 7,5 cent per m³) te betalen aan de VMM, zoals aangegeven door het Rekenhof.

Jo Baele stelt dat het Rekenhof ook geen zicht op de prijszetting van het grijswater had. Het Rekenhof is vertrokken vanuit o.a. het Grijswaterbesluit. De opzet van dat besluit was om de prijs van het grondwater en van het grijswater vergelijkbaar te maken. Zodoende zouden bedrijven - vanuit het perspectief kostprijs - even goed grijswater als grondwater kunnen verbruiken. Het Rekenhof merkte in het rapport wel op dat ook de VMM te weinig zicht heeft op de prijszetting van grijswater. Het Rekenhof heeft de informatie omtrent hoe die prijs voor grijswater ineen zit en wat wordt aangerekend, niet verkregen. Die informatie werd als commercieel gevoelige informatie beschouwd die niet wordt doorgegeven. Het Rekenhof heeft ook opgemerkt dat door het gebrek aan overzicht bij de VMM het daardoor ook niet mogelijk is om het beleid bij te sturen. Bij het opzetten van dat beleid (meer dan 10 jaar geleden) heeft men aangenomen dat het grijswater tussen de 50 en 75 cent per m³ zou kosten. Een simulatie heeft aangetoond dat er op het ogenblik van de audit in de vergunningendatabank geen bedrijven waren met een dergelijk groot verbruik dat ze zoveel zouden moeten betalen, zelfs in gebieden met een hoge gebiedsfactor. De conclusie was dat door het Grijswaterbesluit geen koppeling tussen de grondwaterheffing en het grijswatertarief werd bereikt.

Pieter Verbeeck gaat in op de bevoegdheid om informatie op te vragen. Er is gesteld dat VMM bepaalde informatie over contracten e.d. niet kan opvragen. Geldt dat ook voor de WaterRegulator? Uit de vergelijking met elektriciteit en gas blijkt dat de CREG elk contract tussen een elektriciteitsleverancier en een bedrijf kan opvragen. Moet er een gelijkschakeling komen tussen de bevoegdheden van de verschillende regulatoren?

Didier D'hont vindt dit een moeilijke vraag. De WaterRegulator is in principe een onafhankelijke instantie, ook binnen de VMM. Voor zover hij weet heeft de WaterRegulator de informatie nog niet opgevraagd. Het is een mogelijke suggestie. VMM, de Dienst Grondwaterbeheer, heeft de informatie wel opgevraagd en niet gekregen. Het is ook niet duidelijk in hoeverre de WaterRegulator de verkregen informatie zou kunnen doorspelen binnen de VMM. Er zal juridisch onderzocht moeten worden in welke mate privacy- en contractregels gelden.

Wim Van Gils verwijst naar zijn vraag of de groepen die de *flat rate* (vast heffingstarief) ook een gedifferentieerde rate krijgen of niet. Dat is inderdaad een beslissing die door het politieke niveau genomen moet worden. Het gaat echter niet enkel om drinkwatermaatschappijen maar ook over de kleinverbruikers. Als die niet meegenomen worden zal de differentiatie niet werken. Er moet een *push and pull* vanuit gaan. Dat is zeker een aandachtspunt.

In rapporten van VMM wordt gewezen op het probleem van de lekverliezen bij de Vlaamse drinkwatermaatschappijen (boven 20%). "Lekverliezen" staat in deze voor het verschil van wat gefactureerd wordt bij de klanten en wat er ingepompt wordt. In die zin, en met oog op het ecologisch drinkwatertarief, zijn er twee bedenkingen te maken:

- 1) het is conceptueel niet het beste bod om een verschuiving uit te voeren van verbruik van grondwater naar verbruik van drinkwater. Het zou sterker zijn als de verschuiving gekoppeld wordt aan het principe van de circulaire economie. Er is in Vlaanderen een hele sterke private watersector die heel wat technieken verkoopt over de hele wereld. De technieken om bedrijven toe te laten om hun kringlopen beter te sluiten zijn bijgevolg beschikbaar. Dat kan voor een deel gedekt worden door VLIF en ecologiesteun als financieringsbron. Kan daar niet op verder gegaan worden? Het is de duurzaamste optie om water niet te verbruiken of in de cirkel te houden. Het is misschien ook duurder. Maar het is in elk geval een element dat niet aan bod komt in het ecologisch drinkwatertarief.
- 2) In de bespreking in de Miniraad is opgemerkt dat een verschuiving van grondwater- naar drinkwaterverbruik, garanties moet inhouden dat het drinkwater niet uit dezelfde of een andere bedreigde grondwaterlaag komt. Op het moment dat er tariefverschillen zullen zijn, is het mogelijk als dat bedrijven harder aangespoord worden dan drinkwatermaatschappijen in de richting van de verschuiving. Ontstaat er dan geen bypass? Dat moet bekeken worden. Het is ongetwijfeld interessant voor de drinkwatermaatschappijen die zo hun omzet op peil houden of verhogen, maar het is minder zeker of er ecologisch een stap vooruit gezet wordt.

Didier D'hont gaat niet in discussie over de cijfers over de lekverliezen. Het gaat eigenlijk over niet gefactureerd verbruik, wat iets anders is dan lekverliezen. Belangrijker lijken de bedenkingen over ecologisch tarief. Het Vlaams waterbeleid start vanuit een algemeen "watergebruikbeleid": in algemene termen is dat in eerste instantie minder water gebruiken, hergebruik van water en ten slotte alternatieven gebruiken. VLIF, ecologiesteun e.d. zijn ook in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als voorbeelden van instrumenten om bedrijven daar zoveel mogelijk naartoe te sturen.

Over de opmerking dat er moet over gewaakt worden dat het grondwaterverbruik niet uit dezelfde of een andere watervoerende laag in ontoereikende toestand komt als het door de drinkwatermaatschappijen wordt geleverd: er werd inderdaad in het grijswaterproject “Waregem” voor een deel grondwater gebruikt voor de productie van “grijswater”, zoals het Rekenhof heeft opgemerkt. Maar dit moet sterk genuanceerd worden: de totale waterbalans qua winsten voor de grondwaterlichamen is er wel degelijk, en deze grijswaterleveringen in het kader van dit project hebben géén aanleiding gegeven tot een verhoging van de vergunde debieten van de drinkwatermaatschappijen. Het is zelfs zo dat ook de drinkwatermaatschappijen inspanningen leveren om de goede toestand van de grondwaterlichamen te bereiken. Als voorbeeld kan verwezen worden naar de daling van het vergund debiet met meer dan 6 miljoen m³/jaar uit de grondwaterlaag in de kolenkalk in het kader van een samenwerkingsakkoord tussen het Waalse Gewest en het Vlaamse Gewest. Er wordt ingeschat dat het invoeren van een ecologisch tarief mogelijk is binnen de huidig vergunde debieten van de drinkwatermaatschappijen. De VMM zal altijd waken over het feit dat een maatregel wel degelijk een positief effect heeft op de toestand van de grondwaterlichamen, en dat het dus geen “vestzak-broekzak”-operatie wordt.

In een reactie stelde Marc Buysse (Aquaflanders) dat de drinkwatersector momenteel een benchmark uitvoert m.b.t. het niet-gefactureerd verbruik, en dat de sector bereid is om de resultaten in het najaar voor te stellen aan Minaraad/SERV.